

Bu proje Avrupa Birliđi tarafından eř finanse edilmektedir

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
Çocuk Hakları Komitesi

İKLİM DEĞİŐİKLİĐİ ODAĐINDA ÇOCUK HAKLARI VE ÇEVRE

HAKKINDA GENEL YORUM NO.26

Birleşmiş Milletler
Çocuk Hakları Komitesi
çocukların iklim ve çevre haklarını
anlatmak için **22 Ağustos 2023'te**
Genel Yorum 26'yı yayınladı.
Okuyacağınız bu metin Genel Yorum
26'nın çocuklar tarafından daha rahat
anlaşılması için 8 Basamak Çocuk
Derneği ve Eksi 25 Derneği'nin
katkılarıyla hazırlandı.

GİRİŞ

Çocuk Hakları Sözleşmesi dünyada en çok ülke tarafından kabul edilmiş uluslararası belgedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocukların, iyi, güvende, özgür, sağlıklı ve kendileri gibi olmalarını sağlamak için yetişkinlere ve devletlere yapmaları gerekenler anlatılıyor. Çocuklar, bu haklara sadece çocuk olmalarından dolayı sahipler.

20 Kasım 1989'da kabul edilen bu Sözleşme'nin ülkelerde nasıl uygulandığını değerlendirmek için uzmanlardan oluşan Çocuk Hakları Komitesi var. Okuyacağınız bu metni Çocuk Hakları Komitesi çocukların görüşleri ve ihtiyaçları ile oluşturdu.

İklim krizi ve çevre kirliliği çocukları etkiliyor. Metin, devletlere ve yetişkinlere çocuk haklarını korumak, çocukların sağlıklı bir çevrede büyümelerini sağlamak için yapılması gerekenleri "**Genel Yorum 26**" adıyla anlatıyor.

AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI

Her çocuk aynı değil. Çevresel zarar, farklı yaşamları, gelişimleri, bedenleri, kültürleri, kökenleri olan; özel ihtiyaçlara sahip tüm çocukları olumsuz etkiler. Devletler hiçbir çocuk grubunu ayırmadan çocukların haklarını korumak için önlemler almalıdır.

ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI

Çocuğun haklarına erişmesi ve kullanabilmesi için mümkün olan en iyi yolu seçmek çocuğun yüksek yararına göre hareket etmektir. Devletler çevre ile ilgili kararlar verilirken çocukların sonuçlardan nasıl etkilendiklerini düşünmeli, onların yararına göre hareket etmelidir.

YAŞAMA, HAYATTA KALMA VE GELİŞME HAKKI

Çocuklar bir çevre içinde yaşarlar. İyi bir çevre çocukların potansiyellerini geliştirir, güvenle yaşamalarını sağlar.

“Ortamda bulunan kedi, köpek, bakteri, insan vs., tüm canlılar ekosistemin parçası. Çevrede bulunan tüm değişimin herkese etkisi var. Derelerin akması ile hayvanlar bitkiler de yaşıyor.”

KATILIM HAKKI

Çocukların yaşamlarını etkileyen tüm çevresel konularda kararlar alınırken çocukların fikirleri dinlenmeli ve ciddiye alınmalıdır. Bunun için uygun yöntemleri geliştirmek, çevre ve iklim hakları konusunda onları bilgilendirmek de devletlerin görevidir.

İFADE, ÖRGÜTLENME VE BARIŞÇIL TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ

“İklim aktivisti” diye adlandırılan çocuklar, kendi çevre haklarını savunan insan hakları savunucusu çocuklardır. Her çocuğun bu hakkı vardır ve barışçıl tüm eylemleri devletler tarafından korunmalıdır.

“Ben geleceğimden endişe ediyorum. Yetişkinlerin hataları yüzünden biz bu sıkıntıları çekiyoruz. Böyle devam ederse buna dur demek gerekiyor!”

BİLGİYE ERİŞİM

Çocukların iklim değişikliğinin çevreye ve kendilerine verdiği zararı öğrenmeye, konuyla ilgili görüşlerini yetkili kişilere iletmeye, devletlerin konuyla ilgili planlarını bilmeye hakları vardır.

HİÇBİR ŞİDDET TÜRÜNE MARUZ KALMAMA HAKKI

İklim krizinin yol açtığı çevresel ve canlılıkla ilgili sorunlar çocukların haklarına erişimlerinde engeller yaratır. Bu durum, çocuklara yönelik fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet risklerini arttırabilir. Karar verici konumda olan kişilerin çocukları şiddetten korumak için çocuklara yönelik hizmetlere yatırımı arttırması gerekir.

“Yaşanan krizlerden sonra afet ortamlarında güvenlik sağlanamıyor, mesela depremden sonra kamplar aslında çocuklar için çok güvenli değil, o nedenle her türlü şiddete rastlanabilir. Seller, orman yangınları sonrasında göç edilmesi gerekiyor, kimsenin, denetimin olmadığı yerlere gidiliyor. Çocuklar da zarar görüyor.”

SOSYAL GÜVENLİK VE YETERLİ YAŞAM STANDARDI HAKKI

Çocuklar, güvenli gıdaya ve temiz içme suyuna ulaşabilecek şekilde, kendilerine uygun barınma koşulları ve temiz çevre içinde yaşama hakkına sahiptir.

SAĞLIK HAKKI

İklim krizinin yarattığı çevre sorunları, kirlilik ve riskler çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde etkilidir. Bu etkiler hemen oluşabileceği gibi çocukların yaşamlarını sonradan da etkileyebilir. Devletler hem önleyici tedbirler almalı hem de hastalıklara karşı her çocuk için hizmetler geliştirmelidir.

“Sedef hastalığım mevsim değişimlerinde çok artıyor, kıştan ilkbahara geçerken sürekli onunla mücadele ediyorum ama mevsimler o kadar karışıyor ki, ben hastalığımı kontrol etmekte zorlanıyorum.”

“Psikolojik olarak baskı hissediyoruz. Acaba on sene sonra su savaşları mı çıkacak, dışarıda sıcaktan yürüyemeyecek miyiz? Korkuyoruz çocuk olarak, on yıl sonrasını göremiyoruz. Bu bizde stres yaratıyor.”

EĞİTİM HAKKI

Eğitim çevreyi, doğayı, canlı cansız tüm varlıklara saygıyı öğretir şekilde olmalıdır. Eğitim ortamının çevresel risklerden zarar görmemesi ve okul yaşamının kesintiye uğramaması için önlemler alınmalıdır.

YERLİ VE AZINLIKLIK GRUPLAR İÇİNDEKİ ÇOCUKLARIN HAKLARI

Biyolojik çeşitlilik, doğal çevre ve toprağın durumu yerelde yaşayan çocukların yaşam kültürüne doğrudan etki eder. İklim krizi yerli çocukların ve azınlık çocukların haklarını ihlal eder. Devletler bu konuda önlemler alırken yerli ve **azınlık** çocukların fikirleri ve ihtiyaçlarına göre hareket etmelidir.

Azınlık ne demek? -Bir toplulukta o topluma göre özellikleri bakımından sayıca az olan, baskın olmayan gruplar.

“Mesela mevsimlik işçi olarak çalışmak zorunda olan çocuklar çadırlarda yaşıyor. Hava çok sıcak olunca çadırlarda nefes alınmıyor. Sel olunca çadırlara su basıyor. İklim krizi zor koşullardaki çocukları daha çok etkiliyor.”

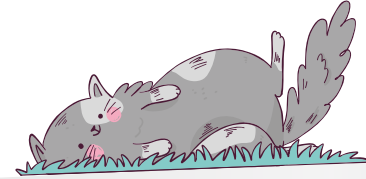

DİNLENME, OYUN OYNAMA, BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME VE EĞLENME HAKKI

Oyun ve eğlenme çocukların zihinsel, fiziksel ve duygusal olarak sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için çok önemlidir. Yaşanan iklim krizi çocukların oyun alanlarına etki eder, aileleri yoksullaştırır ve çocuklarıyla iyi zaman geçirememesine neden olur. Devletler çocukların oyun haklarına erişebilmesi için bu olumsuzlukları giderici önlemler almalı; oyun alanlarını çevresel kirlilikten uzak yerlerde, zehirli maddelerin kullanılmadığı malzemelerle yapmalıdır.

TEMİZ, SAĞLIKLI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR ÇEVRE HAKKI

Devletler çocukların temiz, sağlıklı ve kendi kendine devam eden bir çevrede yaşaması için önlemler almalı, çevre ile ilgili kararlara çocukları dahil etmelidir.

“Bir çocuğun **astımı varsa** hayatı çok zor, kronik hastalığı olan insanların bağışıklığı düşük olduğu için iklim değişikliğinde çıkan bozulmalardan daha fazla etkileniyorlar.”

GENEL UYGULAMA TEDBİRLERİ

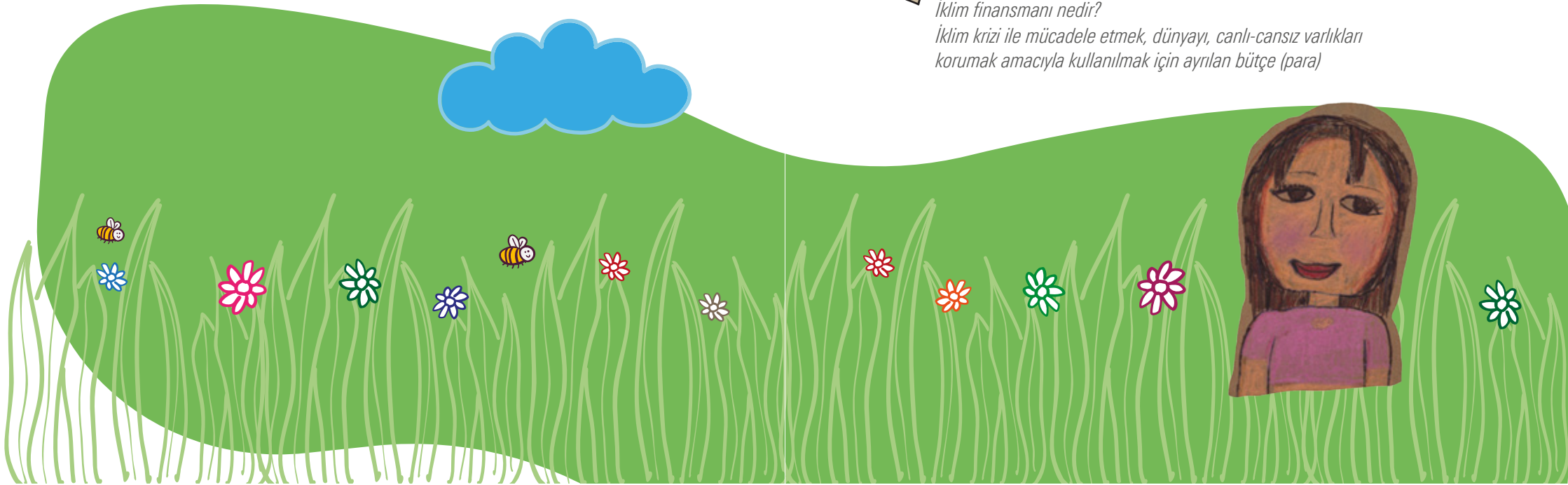
- Devletler iklim krizinin yarattığı etkilerden çocukların haklarını korumak için şunlara dikkat etmelidir:
- İklim krizini önleyici çevresel kararlar alıp uygulamalıdır.
- Bu kararları alırken çocukları dahil etmeli, açık bilgilendirme yapmalıdır. Uygulanacak kararlar için çocukların anlayacağı versiyonlar oluşturulmalıdır.
- Bu kararların yasalar ile yaptırımını sağlamak için zehirli atığa neden olan tüm şirketleri izlemelidir.
- Çevre ve ekosisteme zarar verenler ile ilgili çocukların da şikayet edebileceği bir sistem kurulmalı; çocuklar gerektiğinde yasal haklarını kullanabilecekleri ve bu yüzden zarar görmeyecekleri bir sistem içinde olmalıdır.
- Çevre ve iklim krizine karşı çocuk haklarını korumak için gerektiğinde devletler birlikte çalışmalıdır.

- İklim krizinin yarattığı etkilerden her çocuğun nasıl etkilendiğini anlamak için bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.
- Çevre ile ilgili yeni projeler hazırlarken çocuk haklarına saygı göstermeli, riskleri azaltacak şekilde hareket etmelidir.
- Çevre projeleri, cinsiyetlerinden dolayı çocuklar arası ayrımcılığa neden olmamalı ve en kırılgan çocuk gruplarını kapsamalıdır.
- Devletler iklim krizinin yarattığı tehlikelere karşı erken uyarı sistemleri geliştirmelidir. Sel gibi ani başlangıçlı ve kuraklık gibi yavaş başlangıçlı tüm hava olaylarında çocukların haklarını koruyan tedbirler almalıdır.
- İklim finansmanı sağlayıcıları çocuk haklarına uygun şekilde hareket etmelidir.

İklim finansmanı nedir?

İklim krizi ile mücadele etmek, dünyayı, canlı-cansız varlıkları korumak amacıyla kullanılmak için ayrılan bütçe (para)

Bu yayın Avrupa Birliđi'nin eř finansman desteği ile hazırlanmıştır.
Bu yayında yer alan ifadeler Avrupa Birliđi'nin
ve UNICEF'in resmi görüşlerini temsil etmez.